

The data about new founding of *Cymbalaria muralis* P.Gaertn (*Scrophulariaceae*) on the territory of Western Ukraine are given.

Key words: *Cymbalaria*, *Scrophulariaceae*.

УДК 582.766.5–477.85

Олена Волиця

EUONYMUS NANA M. VIEB. (CELASTRACEAE) – НОВИЙ ВИД ДЛЯ ФЛОРИ ПРУТ-ДНІСТРОВСЬКОГО МЕЖИРІЧЧЯ (В МЕЖАХ УКРАЇНИ)

Наведено дані про нове місцезнаходження *Euonymus nana* M. Vieb. на території Прут-Дністровського межиріччя (в межах України) та його коротка ценотична характеристика.

Ключеві слова: *Euonymus*, флора.

Вступ

Euonymus nana M. Vieb. – рідкісний вид флори Євразії, занесений до Червоних книг України, Росії, Молдови та до списку видів, які перебувають під охороною в Румунії. Поширений також в Польщі, на Північному Кавказі, в Монголії, Китаї та на Тибеті [5,9]. Ареал *E. nana* складається з чотирьох віддалених одна від одної частин: 1) гори Центральної Азії – Тибет, Наньшань, Алашань (Китай та Монголія); 2) Північний Кавказ; 3) Кримські гори; 4) Придніпровська, Подільська, Молдавська височини та Карпати (Україна, Молдова, Румунія) [5]. Росте переважно в дібровах, грабово-дубових, дубово-грабових та грабових лісах, у чагарникових заростях, в долинах дрібних річок, заплавах серед верб [1,4,6,9]. Третинний релікт з диз'юнктивним ареалом. *E. nana*, відомий у Європі з міоцену – пліоцену як компонент широколистяних лісів, що походять, на думку Ю.Д. Клеопова та Ф.О. Гриня [3], зі Східної Азії. У третинному періоді вид був більше поширений, але під впливом зледеніння він вимер на значній території і зараз зберігся окремими ізольованими локалітетами реліктового характеру.

Матеріали і методи

Об'єктом наших досліджень є флора Північно-Бессарабського геоботанічного округу (Прут-Дністровське межиріччя, Чернівецька область) та її раритетний компонент. Поширення видів рослин вивчали на основі аналізу літературних джерел, матеріалів Гербарію Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (CHER) та даних польових досліджень, які проводили маршрутним і напівстаціонарним методами [7]. Номенклатура таксонів наведена за С.Л. Мосякіним та М.М. Федорончуком [11].

Результати і обговорення

За даними аналізу літературних джерел, *E. nana* на території України росте у Тернопільській, Хмельницькій, Вінницькій, Кіровоградській, Черкаській областях та у Криму [3-5,9]. В Чернівецькій області було відоме лише одне місцезнаходження з Буковинського Передкарпаття: Сторожинецький р-н, с. Панка, діброва біля заказника „Білка” (03.04.1994, Якимчук, Чорней, CHER). За матеріалами Гербарію Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (CHER) *E. nana* знаходили також у Прут-Дністровського межиріччя: Сокирянський район, околиці с. Коболчин, грабово-дубовий ліс, урочище Джурдживо (15.05.1993, Кучнік, Чорней, (CHER) [8]. В ході польових досліджень у 2006 році це місцезнаходження нами було підтвержене і досліджене (29.04.2006, Волиця, Ткачук, CHER). Популяція займає площу близько 150м² і розташована вздовж стежки на лівому березі струмка, що протікає у долині урочища Коболчинський яр. Це урочище являє собою одну з зрлоподібних долин мережі ярів високих терас Дністра з виходами материнських порід і великою кількістю кам'яних брил. *E. nana* росте тут у грабово-дубовому (*Carpineto-Quercetum*) лісі, в нижній частині схилу східної експозиції, крутизною 40–45°. Разом з домінуючими породами *Quercus robur* L. і *Carpinus betulus* L. у деревостані, повнота якого 0,5–0,6, трапляються *Acer campestre* L. та *Ulmus* sp. Підріст з підліском добре виражені. До складу підросту входять *Carpinus betulus*, *Ulmus* sp., *Fraxinus excelsior* L., *Acer campestre*, *A. platanoides* L., *A. tataricum* L., а у підліску разом з *E. nana* ростуть *E. verrucosa* Scop., *E. europaea* L., *Caprifolium xylosteum* (L.) Gaertn., *Sambucus nigra* L., *Corylus avellana* L. та *Crataegus* sp.. Проективне покриття травостою 45–50%. У його складі ростуть *Isopyrum thalictroides* L., *Anemone ranunculoides* L., *Corydalis solida* (L.) Clairv., *C. cava* (L.) Schweigg. et Koerte, *Scilla bifolia* L., *Ranunculus cassubicus* aggr., *Asarum europaeum* L., *Adoxa moschatellina* L., *Galium aparine* L., *Aegopodium podagraria* L., *Ficaria verna* Huds. aggr., *Pulmonaria obscura* Dumort., *Lathyrus vernus* (L.) Bernh., *Polygonatum hirtum* (Bocx ex Poir.) Pursh, *P. multiflorum* (L.) All., *Lamium galeobdolon* (L.) L., *Dryopteris filix-mas* (L.) Schott, *Stellaria holostea* L., *Campanula rapunculoides* L., *Viola reichenbachiana* Jord. ex Boreau, *Geum urbanum* L., *Glechoma hirsuta* Waldst. et Kit. та *Urtica dioica* L.

Особини *E. nana* розташовані не щільно, розростання популяції відбувається за рахунок вегетативного розмноження, проте ми відмітили цвітіння деяких особин.

Висновки

Досліджене нами місцезнаходження доповнює загальну картину поширення *Euonymus nana* на території України, є рештками колишньої суцільної придністровської популяції, від якої залишилися локалітети у Хмельницькій та Вінницькій областях і на території Молдови (округ грабових дібров Правобережного Придністров'я) [1]. *E. nana* є давнім реліктом, про що свідчить його диз'юнктивний ареал і досить великі віддалі між частинами цього ареалу, тому є цінним для з'ясування історії розвитку флори. Як рідкісний реліктовий вид *E. nana* повинен бути забезпечений повною охороною. У зв'язку з цим необхідно створити ботанічну пам'ятку природи в урочищі Коболчинський яр і забезпечити постійний моніторинг за станом популяції цього виду у цьому локалітеті.

Література

1. Гейдеман Т.С. Определитель высших растений Молдавской ССР. – Изд-во "Штиинца", Кишинев, 1975. – С. 318.
2. Ковальчук С.І., Кльоц О.М. Знахідки *Euonymus nana* Vieb. на Поділлі (Хмельницька область) // Укр. ботан. журн. – 1984. – 41, №4. – с. 69–71.
3. Косых В.М., Леонова Т.Г. О находке *Euonymus nana* Vieb. (Celastraceae) в Крыму // Ботан. журн. – 1975. – 60, №4. – с. 550–552.
4. Котов М.І. Родина Бруслинові – Celastraceae Lindl. // Флора УРСР – Т. VII. – К.: В-во АН УРСР, 1955. – с. 192–201.
5. Мельник В.І., Свистун О.В. Географічне поширення, еколого-ценотичні умови місцезростань та сучасний стан популяцій *Euonymus nana* Vieb. (Celastraceae) в Європі // Інтродукція рослин. – 2004, №4. – с. 14–20.
6. Определитель высших растений Украины / Доброчаева Д.Н., Котов М.И., Прокудин Ю.Н. и др. – Киев: Фитосоциоцентр, 1999. – С. 239.
7. Полевая геоботаника. Под ред. Е.М. Лавренко и А.А. Корчагина. – М.-Л.: Изд-во АН СССР, 1959. – 444 с.
8. Судинні рослини флори Чернівецької області, які підлягають охороні: Атлас-довідник / Чорней І.І., Буджак В.В., Термена Б.К. та ін., за ред. Чорней І.І. – Чернівці: Рута, 1999. – С. 62.
9. Червона книга України. Рослинний світ. Під ред. Ю.Р. Шеляга-Сосонко. – К.: Укр. енциклопедія, 1996. – С. 191.
10. Em.Țora. Fam. Celastraceae / Flora Republicii Populare Romîne. – Vol. VI. – Edit. Acad. R. P. Romîne, 1958. – P. 258–262.
11. Mosyakin S., Fedoronchuk M. Vascular plants of Ukraine. A nomenclatural checklist. – Kiev, 1999. – 346 p.

The data about the new localitate and short coenotical characteristics of Euonymus nana Vieb. on the territory of Prut-Dnystrovscke interfluer (Ukraine) are given.

Key words: *Euonymus*, *flora*.

УДК 572.771.3

Світлана Лахва

ГНІЗДІВКА ЗВИЧАЙНА (*NEOTTIA NIDUS-AVIS* L.RICH) В ПРИРОДНОМУ ЗАПОВІДНИКУ "ГОРГАНИ"

Досліджено поширення рідкісного виду Neottia nidus-Avis L. Rich на території природного заповідника «Горгани».

Ключові слова: *Neottia*, *флора*.

Охорона рідкісних і зникаючих видів є надзвичайно важливою проблемою. З кожним роком багатьом видам рослин все більше загрожує повне зникнення. У західних регіонах України близько третини видів орхідей перебувають у катастрофічному стані, а решта у більш-менш задовільному (Загультський, 1997). В зв'язку з цим важливим є вивчення рідкісних видів, детальний кількісний облік, виявлення нових місць зростання та поширення, що дасть можливість розробити заходи їх охорони.

Природний заповідник "Горгани" займає особливе місце серед заповідних масивів. Тут зростає 30 видів, занесених до Червоної книги України. Вони належать до 14 родин: *Ericaceae*, *Asteraceae*, *Amaryllidaceae* (по 2 види), *Lycorodiaceae*, *Nupergziaceae*, *Ophioglossaceae*, *Pinaceae*, *Betulaceae*, *Brassicaceae*, *Fabaceae*, *Apiaceae*, *Liliaceae*, *Iridaceae* (по 1 виду), найчисленнішою з них є родина *Orchidaceae* (14 видів або 46,7 %).